

چه کسانی از نرخ گذاری جدید خوراک پتروشیمی ها خبر داشتند؟

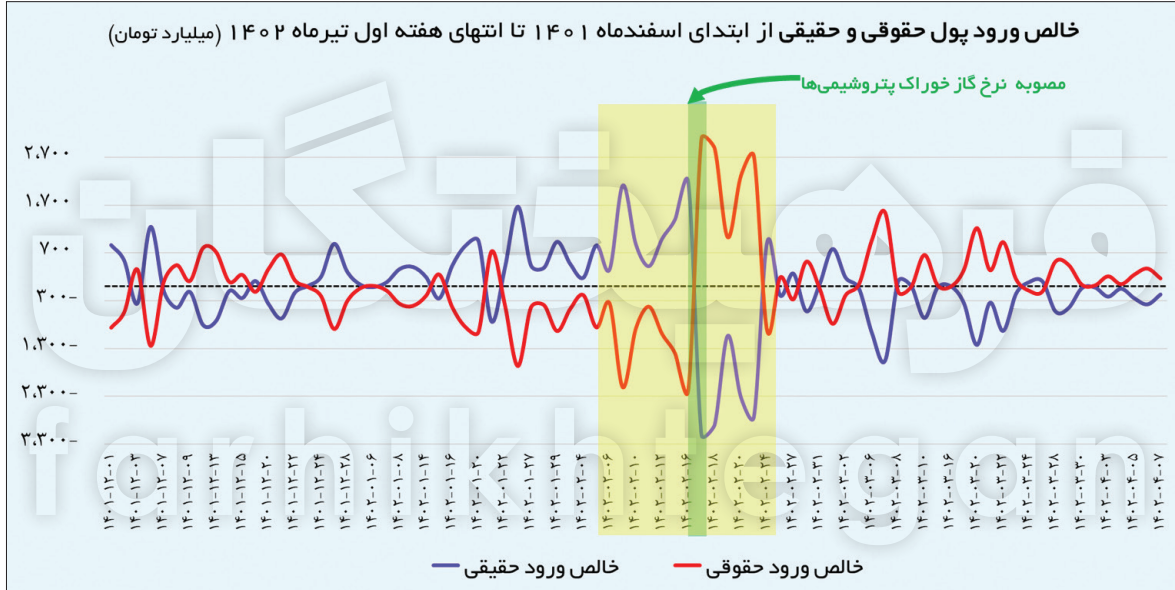
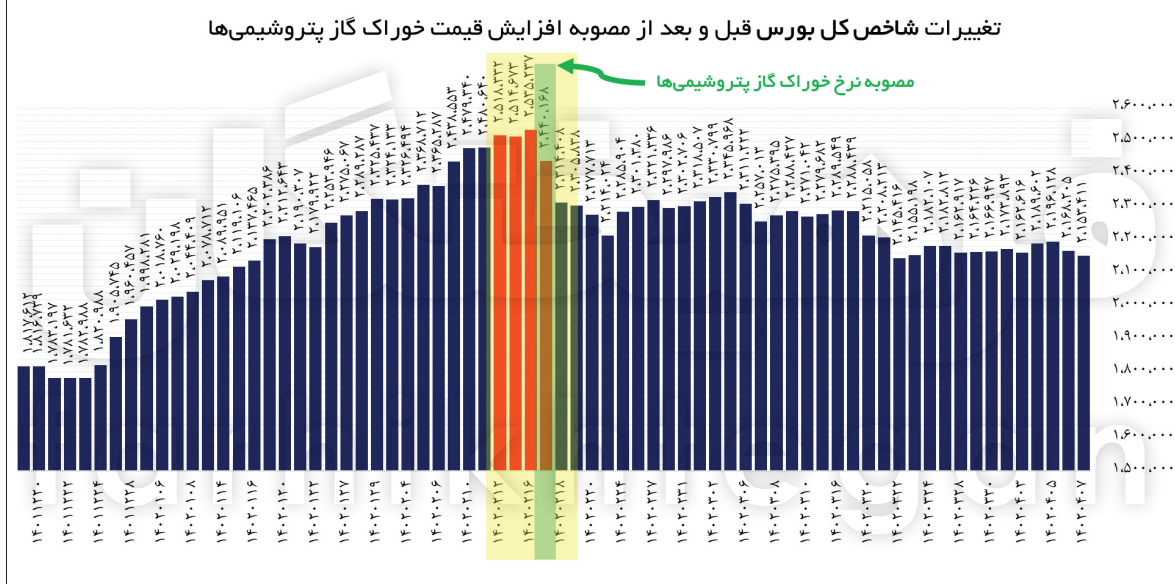
سرنخ ماجرای مشکوک ریزش شدید بورس

یکشنبه سیاه بورس

جدای از تأثیری که اعلام نرخ خوراک گاز پتروشیمی ها بر بازار سهام به خصوص بر نمادهای شیمیایی دارد، ناراحتی و دلخوری فعالان بازار مربوط به تاریخ ابلاغ و انتشار این نامه است. همان طور که پیش تر نیز ذکر شد، نرخ خوراک گاز پتروشیمی ها و سایر صنایع در سال ۱۴۰۲ در روز ۱۷ اردیبهشت در جلسه هیات وزیران تعیین و تصویب شد و این نامه پس از ۵۱ روز برای عموم انتشار یافت. روز ۱۷ اردیبهشت مصادف با ریزش ۱۲۵ هزار واحدی شاخص بازار سهام بود که وقوع چنین ریزشی در تاریخ بورس ایران بی سابقه بوده است و در همان زمان نیز بسیاری سازمان بورس، شرکت های حقوقی و بازارگردانان را متهم این ریزش می دانستند. در چنین وضعیتی انتشار این نامه و همخوانی تاریخ آن با ریزش بورس باعث شد این شائبه دوباره بر سر زبان ها قرار گیرد و در محافل نقل شود که بسیاری از افراد و شرکت ها از این رانت اطلاعاتی باخبر بوده و با علم بر این مصوبه در قسمت فروش سهام قرار گرفته اند. بررسی خالص ورود حقوقی و حقیقی نشان می دهد که در روزهای منتهی به تاریخ ۱۷ اردیبهشت خالص ورود حقوقی منفی بوده و سرمایه گذاران حقوقی از بازار خارج شده اند. خروج سرمایه گذاران حقوقی به منزله ورود سرمایه گذاران حقیقی است و در روزهای منتهی به ۱۷ اردیبهشت شاهد خالص ورود حقوقی مثبت به بازار سهام بوده ایم. به عبارت بهتر شواهد نشان می دهد که در تاریخ ۱۶ اردیبهشت، سرمایه گذاران حقوقی ۸ میلیارد و ۶۲۲ میلیون برگه سهام را فروش و ۴ میلیارد ۱۸ میلیون برگه سهام را خریداری کرده اند که این اعداد حاکی از آن است تغییر مالکیت از حقوقی به حقیقی در این روز معادل ۴ میلیارد و ۶۰۳ میلیون برگه سهام به ارزش ۲٫۱ هزار میلیارد تومان اتفاق افتاده است. اطلاعات و آمار نشان می دهد که تغییر مالکیت از حقوقی به حقیقی تنها در این روز رخ نداده و این روند از تاریخ ۱۱ اردیبهشت آغاز شده است. وجود چنین شواهد و آماری باعث می شود که نتوان به سادگی از وجود رانت اطلاعاتی موجود در بازار سهام عبور کرد و تطابق تاریخ انتشار نامه نرخ گاز خوراک با ریزش تاریخی شاخص بازار سهام و معاملات مشکوک اواسط اردیبهشت ماه گویای شائبه وجود رانت اطلاعاتی است و این موضوع را به ذهن می آورد که شاید برخی از سرمایه گذاران حقوقی با علم بر مصوبه تعیین نرخ خوراک پتروشیمی در اردیبهشت ماه در بازار سهام فعالیت کرده اند.

انکار وجود رانت از سوی وزیر اقتصاد

وجود شائبه رانت اطلاعاتی درحالی از سوی فعالان بازار سرمایه مطرح می شود که «سیداحسان خاندوزی»، وزیر امور اقتصادی و دارایی و سخنگوی اقتصادی دولت با رد این ادعا گفت: «این سوءبرداشت ناشی از عدم دقت حوزه اداری دبیرخانه هیات دولت بود و اگرچه این موضوع در جلسه ۱۷ اردیبهشت هیات وزیران مطرح شد، اما تصویب نشد و برای بررسی و اعلام نظر کارشناسی به یک کارگروه و کمیته ارجاع شد. وی گفت: «کمیته و کارگروه مذکور اواخر خرداد ماه نتیجه بررسی ها را به هیات دولت اعلام کرد و در واقع زمان نهایی تصویب و ابلاغ مصوبه مذکور اواخر خرداد ماه بوده است و در جلسه ۱۷ اردیبهشت هیات دولت، هیچ تصمیم قطعی در این خصوص غیر از ارجاع امر به یک کارگروه و کمیته اتخاذ نشده بود.»

وزارتخانه های نفت، امور اقتصادی و دارایی، نیرو، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان هدفمندی یارانه ها و سازمان برنامه و بودجه کشور، نرخ خوراک مربوط به گاز پتروشیمی ها و سایر صنایع در سال ۱۴۰۲ را تعیین و تصویب کرده اند. براساس این نامه نرخ گاز خوراک پتروشیمی ها ۷ هزار تومان، گاز سوخت پتروشیمی، گاز سوخت پالایشگاه ها و خوراک احیا فولاد ۴ هزار تومان، گاز سوخت فلزات ۳ هزار تومان، گاز سوخت سیمان یک هزار تومان و سایر صنایع ۶۰۰ تومان به ازای هر متر مکعب در نظر گرفته شده است. همچنین برای تولیدکنندگان متانول نیز ۱۰ درصد تخفیف در نظر گرفته شده است. انتشار چنین نامه ای

موجب شد معاملات روز سه شنبه ۶ تیر ماه با افزایش فشار فروشندگان آغاز شود. در معاملات این روز شاخص بازار سهام ۲۷ هزار و ۹۲۳ واحد افت را تجربه کرد و تا سطح ۲ میلیون ۱۶۸ هزار واحد پایین آمد. شاخص هم وزن نیز در این روز افتی ۵ هزار و ۵۴۴ واحدی را پشت سر گذاشت تا در نهایت در رقم ۷۵۰ هزار و ۶۳۷ واحدی آرام بگیرد. کلیت بازار سهام در این روز با پیشرانی گروه پتروشیمی قرمز بود و انتشار این نامه که حاکی از نتیجه نهایی نرخ خوراک و سوخت پتروشیمی ها و صنایع است، باعث شد که نمادهای بزرگ گروه شیمیایی در صفوف فروش قرار گیرند و اثر آن نیز تا پایان بازار باقی بماند.

محتوای نامه مهم تر از حاشیه ها بود

فضای پایدار و قابل پیش بینی کردن عملیات شرکت ها است تا هم خوراک خود را به نرخ منصفانه دریافت کنند و هم ترس از تصمیمات ناگهانی نداشته باشند.»

اصل اولیه بازار سرمایه شفافیت است

اما احسان همتی در بخش دیگری از صحبت های خود درخصوص نامه دولت و احتمال ایجاد فرصت برای برخی از مطلقان از تغییر نرخ اعتقاد دارد که قطعا این عدم اطلاع رسانی تصمیمات، موضوعی است که نمی توان آن را در نظر نگرفت اما در عین آنکه عدم انتشار افشای تصمیم اتخاذ شده مساله منفی است، نیت تغییر نرخ هم جای بحث جدی دارد و چپسا مهم تر از عدم افشای آن باشد. وی می گوید: «واقعیت آن است که به شخصه مساله اصلی را این موضوع نمی دانم. به نظر من اساسا موضوع این است که چرا در واقع دولت این تصمیم را گرفت. یعنی اگر بخواهیم به مساله اصلی بپردازیم خوب است که دیدگاه این تصمیم را واکاوی کنیم و به عبارتی به این سوال پاسخ دهیم که چرا دولت مجبور بود نرخ را تغییر دهد. این موضوع مهم تری است چون موضوع مطرح در مقطع کنونی در رسانه ها آن است که عده ای از این جریان خبر داشتند و عده ای دیگر خبر نداشتند که حرف درستی هم هست. چرا که وقتی می بینید تاریخ نامه مذکور با ریزش شاخص مطابقت دارد قابل کتمان نیست و عده ای از این نامه مطلع شده و سهام خود را فروختند. البته باید گفت علت اصلی ریزش بازار این موضوع نبوده اما افرادی که از وجود این نامه مطلع بودند حتما تصمیمات بهتری طی دو سه ماه اخیر گرفتند و این به جای خود درست. حتی به نوعی می توان گفت خوب شد این اصلاح اتفاق افتاد و روند یکسان رشد متوقف گردید چون وضعیت به شکلی شده که تمام سهام های بازار روند رو به رشدی داشتند و طبیعتا منطقی نبود. همچنین همتی درخصوص موضوع شفافیت افشا که با دبیرخانه هیات دولت بود یا با شرکت ها یا سازمان بورس معتقد است: نکته ای که در این موضوع باید بدان توجه داشت این است که آقای مخبر یا آقای خاندوزی که باید نامه را افشا می کردید، چرا نشد؟ یعنی اگر تصمیمی در رابطه با هر قسمت از بازار سرمایه می گیرید باید آن را افشا کنید و حرف درستی است. خوب در این زمان شرکت ها و سازمان بورس که می گویند به ما چیزی ابلاغ نشده و به جهت قانونی مسئولیتی گردن این دهنده چون چیزی اتفاق نیفتاده بوده ابلاغ نشده بود. کمابینکه پس از نامه ۱۷ اردیبهشت تلاش های زیادی برای اصلاح نرخ انجام گرفت اما منجر به این امر نشد و در نهایت انتهای خردادماه تصویب شد. به نظر بنده اهمیت موضوع در این حد است که هر اتفاق و تصمیمی ولو اینکه نهایی و مصوب نشده باشد باید انتشار یابد و افشا گردد کمابینکه آقای خاندوزی گفتند که نهایی نشده و به کارگروهی جهت بررسی بیشتر رفته که باید گفت اشکالی ندارد، حتی اگر تصویب نشده و به کارگروهی جهت بررسی بیشتر رفته باید اطلاع رسانی شود که قرار بر بررسی مجدد در کارگروه اقتصادی دارد و این نقد درستی است.»

سهامداران را کلافه نکند

علی عساری، کارشناس بازار سرمایه تحلیل خود را درخصوص اتفاقات اخیر به این شکل مطرح می کند: هفته گذشته نامه ای منتشر شد و نشان از این داشت که ۱۷ اردیبهشت ماه یک شکست در بازار بدون دلیل نبود. محتویات نامه چنین بود که نرخ خوراک این گروه و این موضوع شائبه ای را در ذهن ها به وجود آورد؛ این که عده ای از افزایش نرخ اطلاع داشته اند و این اطلاع در دسترس سایر سهامداران قرار نگرفته و شاخص بیش از ۵ درصد سقوط کرده که می توانست باعث تعطیلی بازار به تشخیص رئیس سازمان شود. این اتفاق نه تنها سبب کاهش اعتماد به بازار سرمایه می شود، بلکه از بی اعتمادی به کلافگی و اعتراض سهامدار هم ممکن است برسد. اگر سازمان بورس و مجموعه دولت شفاف سازی نکنند، این موضوع ممکن است ضربه بدی به اعتماد بازار سرمایه بزند؛ چرا که ممکن است در سهامدار خرید این تصور به وجود بیاید که انتقال سرمایه از سهامدار خرید به سهامدار دارای رانت درحال رخ دادن است. این شائبه وجود رانت اخباردر گروه شیمیایی مطرح شده است؛ چرا که در این گروه، معاملات ۳۰ درصد پایین تر از قبل (قبل از نرخ) معامله می شوند و اتفاقا در آخرین روز کاری تمام شیمیایی ها منفی شدند که تاثیر آن در تمام بازار مشاهده شد. مجموعه این اتفاقات وضعیتی را رقم زده که اگر بازار رشد کرد یا دچار ریزش شد همه به دنبال دلیلی باشند، حتی اگر دلیلی وجود نداشته باشد. موضوع دیگری که باید بدان اشاره کرد متأسفانه در بازار بورس خبرهای منفی بعد از ریزش های منفی منتشر می شوند اما خبرهای مثبت در سقف ها می آیند و این هم یک بی اعتمادی به سایر بی اعتمادی ها اضافه می کند؛ چرا که منبع خبری می تواند بازارساز یا سیاستگذار بازار سرمایه باشد که در سقف ها به سهامدار خرد ادامه سهامداری را القا کند و در کف ها فروشنده باشد. هم اکنون شاهد هستیم که صندوق تثبیت بازار فعال می شود که این فعالیت دردی را از سهامدار خرد درمان نمی کند، مجموعه ای از اتفاقات باعث بیگانگی سهامدار خرد با بازار می شود و آنان تصور می کنند در این وضعیت کسی سود نمی کند به غیر از افراد مطلع. این اتفاق ضربه مهلکی به اعتماد و سرمایه اجتماعی بازار سرمایه می زند که طی یک سال اخیر تاحدودی بهتر شده است.

پاسخ وزیر اقتصاد قانع کننده نیست

اگرچه وزیر اقتصاد درخصوص نامه تغییر نرخ خوراک اظهار

محمدجعفر حسینزاده

خبرنگار

بازار سهام طی چند سال اخیر به یکی از موضوعات بحث برانگیز در اقتصاد ایران تبدیل شده و به نظر می رسد کماکان اخبار و حاشیه های مربوط به آن تمامی ندارد. درحالی که بازار سرمایه در اواخر سال گذشته روند روبه رشد خود را آغاز کرد، بسار دیگر توجه ها معطوف به این بازار گردید و با توجه به متغیرهای کلان اقتصادی، نوید دوران رونق دیگری از این بازار می رفت که این دوران با گذر از سقف تاریخی ۲ میلیون و ۱۰۰ هزار واحدی سال ۱۳۹۹ همراه بود. البته در طی این مدت بازار روزهای قرمز رنگی را نیز تجربه کرد که مهم ترین آن به تاریخ ۱۷ اردیبهشت ماه سال جاری برمی گردد که طی این روز شاخص بازار سهام با افتی ۱۲۵ هزار واحدی همراه بود و اهالی بورس از این تاریخ به عنوان روز سیاه بورس یاد می کنند و رکورد بیشترین ریزش روزانه شاخص بازار سهام هم به این روز اختصاص دارد. اتفاقات آن روز باعث شکل گیری شائبه هایی در میان فعالان بازار شد که ریزش شاخص بازار سهام دستوری و با هدف کنترل روند رو به رشد بازار سهام صورت گرفته است. هر چند رئیس سازمان بورس با رد چنین شایعاتی، علت نوسان شدید در بازار سهام در بازه مورد نظر را به افزایش دامنه نوسان مرتبط دانست ولی نمی توان از عرضه های شدید شرکت های حقوقی و بازارگردان ها در این روز غافل شد. اما آنچه که پس از ۵۱ روز باعث شد مجددا این موضوع بار دیگر به موضعی داغ تبدیل شود، مربوط به انتشار نامه ای مبنی بر تصویب افزایش نرخ خوراک گاز صنایع در تاریخ ۶ تیر ماه بود و نکته قابل تاملی که توجه فعالان بازار را به خود جلب کرده، مربوط به تاریخ جلسه هیات وزیران (۱۷ اردیبهشت) است که همزمان با ریزش بازار سهام است.

در این مدت شاخص بازار سهام بیش از ۲۷۰ هزار واحد افت کرده و مشخص نیست چرا این مصوبه با تأخیر ۱٫۵ ماهه منتشر شده است. اما آنچه که از انتشار چنین نامه ای پس از ۵۱ می توان برداشت کرد، این است که بار دیگر اعتماد عموم مردم به دلیل اقدامات دولت مردان و سیاستگذاران از بازار سرمایه سلب خواهد شد و شفافیت این بازار که یکی از ویژگی های مهم بازار در مقایسه با بازارهای موازی است، بار دیگر مورد خدشه قرار گرفته است. همچنین برخی از کارشناسان میزان اثرگذاری افزایش نرخ خوراک گاز بر سود و زیان پتروشیمی ها را این طور تفسیر می کنند که این افزایش نرخ، شرکت های متانول ساز را زیان ده می کند، سود شرکت های اوره ساز را نصف و بر سایر شرکت ها اثر چشمگیری نخواهد داشت. البته دولت در مصوبه خود تأکید کرده که برای جلوگیری از زیان دهی شرکت های متانول ساز، نرخ خوراک را برای این شرکت ها با ۱۰ درصد تخفیف محاسبه خواهد کرد.

جنجال اعلام نرخ خوراک

در نامه ای که در تاریخ ۶ تیر ماه سال جاری منتشر شده و امضای محمد مخبر، معاون اول رئیس جمهور در پای آن نیز دیده می شود، آمده است که هیات وزیران در تاریخ ۱۷ اردیبهشت سال ۱۴۰۲ به پیشنهاد مشترک

احسان همتی، کارشناس بازار سرمایه در واکاوی نامه معاون اول رئیس جمهور با اشاره به این موضوع که باید به اصل نامه هم توجه شود و تصمیم تغییر نرخ خوراک مساله مهمی است که در این میان مورد غفلت قرار گرفته می گوید: «موضوع در این خصوص، خود نرخ است که آیا این نرخ، نرخ درستی است یا خیر؟ آیا اینکه خوراک را برای همه شرکت های پتروشیمی با یک نرخ محاسبه کنیم مساله قابل قبولی است یا نه؟ این یک بحث که به نظرم موضوع مهمی است و جای پرداختن دارد. بحث دیگر آن است که اساسا چه محدودیتهایی الان برای دولت به وجود آمد که راه دررویی را برای کاهش این نرخ ندارد. اگر بخواهیم به صورت کلان به موضوع نگاه کنیم باید گفت که دولت با یک کسری بودجه ای مواجه است و آن مبنای محاسبه روی نرخ ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومان جهت تثبیت نرخ مبنای محاسبه خوراک گاز و غیرگازی است. یعنی دولت خوراک مایع و سایر را به شرکت های پتروشیمی با این نرخ می فروشد و می خواهد که با این نرخ بفروشد. درحالی که این شرکت ها با محصولات خود را با دلار بالاتری می فروشند یا در بورس کالا رقابت می شود. به هر حال بازار نقش مهمی در تعیین نرخ محصولات دارد اما دولت آمد و نرخ مواد اولیه و خوراک را روی ۲۸۵۰۰ آورد. دقت کنید که خوراک گاز با خوراک غیرگاز متفاوت بوده و آن ۷ هزار تومانی که صحبت آن است خوراک گاز پتروشیمی ها و خوراکی که منظور بنده است خوراک مایع شرکت های پتروشیمی یا خوراک مایع است که دیگر ریالی نیست و فرمولی دارد و نرخ دلار در آن مهم است که آمدند گفتند براساس نرخ دلار ۲۸۵۰۰ محاسبه شود. در اینجا دولت با این تصمیم اشتباه حداقل ۱۰۰ هزار میلیارد تومان کسری بودجه (در تبصره ۱۴) برای خودش درست کرد. یعنی با این تصمیم (کاهش نرخ محاسباتی خوراک) ۱۰۰ هزار میلیارد تومان از منابع دولت کم شد و رانتی را به شرکت های پتروشیمی داد. خوب اینجا تصمیم غلطی گرفته شد و کسری بودجه مضاعفی برای خود ایجاد کرد و الان روی نرخ ۲۰۰۰ تومان خوراک گازی دیگر خیلی نمی تواند انتعافی داشته باشد و عملاتی نتواند نرخ را تغییر دهد چون کسری ای که ایجاد کرده این اجازه را نمی دهد. خلاصه آنکه در این نرخ ۲۸۵۰۰ یک رانت واضحی وجود دارد. حتی پتروشیمی ها نیز قائل به اعطای رانت هستند ولی در انتها ممکن است چندماه دیگر دولت به شکل دیگری از آنان کسر کند؛ لذا منطق حکم می کند که این رانت را به پتروشیمی ها داده نشود. با این وضعیت کسری بودجه تبصره ۱۴، این سوال مطرح است چرا خوراکی که به پتروشیمی داده می شود با نرخ ۲۸۵۰۰ محاسبه می گردد. به عبارت دیگر دولت نرخ خوراک را یک دلار می دهد اما به نرخ هر دلار ۲۸ هزار و ۵۰۰ و در زمان فروش هم مثلا به نرخ ۱٫۵ دلار به فروش می رود اما دیگر نرخ دلار ۲۸ هزار و ۵۰۰ نیست و ۳۹ هزار تومان است که نشان دهنده رانت اعطایی در این مسیر بوده است. همان گونه که گفته شد به سبب کسری بودجه ایجاد شده دولت ممکن است در انتها به شیوه دیگری که غیرقابل پیش بینی است مثلا با مالیات بیشتر یا انتشار اوراق بخواهد این کسری را کمتر کند؛ حال آنکه راه حل در عدم اعطای رانت